

naše vezi

MAREC 2010

INTERNA IZDAJA, št. 42

UREDNIŠTVO ZDCIVS, Dunajska 129, 1000 Ljubljana

Poštnina plačana pri pošti 1102

ZVEZA DRUŠTEV
CIVILNIH
INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE

*Pomlad diši,
pomlad dehti,
morda prehitro mine,
a ko zamahne s
šopkom rož,
je konec
dolge zime.*

naše vezi

VSEBINA 42. ŠTEVILKE

aktualno

- 3 5. obletnica Naših vezi
- 4 Jubilejno leto za ZDCIVS
- 5 Zakonska določila in položaj vdov
- 7 ZDCIVS: Pripombe na zakone
- 8 Nova parkirna karta

v premislek

- 9 Urjenje spomina in kakovost življenja

iz naših društev

- 11 Dan žena v DVILJ
- 12 DVI Maribor na skupščini
- 12 Spomin na Pohorski bataljon
- 13 DVI Domžale: Malo društvo lahko veliko stori

naše zgodbe

- 14 Gorenjski fantje v francoskih partizanih
- 16 Kako je Jernej nesel tožbo

šport

- 18 VI so se pomerili v šahu
- 19 Posvet za športne izvajalce

IZDAJATELJA:
Zveza društev vojnih invalidov Slovenije
in Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije

UREDNIŠTVO:
ZDCIV SLOVENIJE, Dunajska c. 129, 1000 Ljubljana,
tel.: 01 56 53 802, 01 56 53 803

GLAVNA UREDNICA:
Aleksandra Kerin-Kovač

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA:
Jože Romšak, Vladimir Pegan, Ivanka Strnad, Zdravko Zore

OBlikovanje: Lupa design

TISK: ITAGRAF d.o.o. Ljubljana

Drage bralke in bralci!

Po vseh jubilejih (lanskih 15 let ponovnega organiziranja Zveze društev vojnih invalidov in letošnje 40. obletnice Zveze društev civilnih invalidov vojn), 5-letnico izhajanja obeležujejo tudi Naše vezi. Gre za majhen, a pomemben mejnik, v katerem se je vaše glasilo iz črnobelega Stička spremenilo v časopis, ki ga imate pred sabo. Ponosna sem, da sem sodelovala in še sodelujem pri nastajanju Naših vezi, zato bi se rada zahvalila vsem, ki tako ali drugače sodelujete pri polnjenju strani časopisa. Ne bom vas naštevala po imenih, a v mislih imam vse vas, ki kljub drugim obveznostim (in drugim funkcijam v zvezi in društvih) ne ostajate le pri idejah v smislu »fino bi bilo, kaj napisati o tem«, ampak ste vedno pripravljeni tudi sami »prijeti za pero« in svojo idejo tudi udejaniti. Omeniti je treba vsa društva, ki uredništvo s prispevki in fotografijami obveščate o pomembnih dogodkih in dejavnostih v vašem okolju, nekatere člane posameznih društev, ki nas s prispevki opominjate na pereča vprašanja in nenazadnje obe zvezi, ki se zavedata, da mnoge, za invalide (tako vojne kot civilne) pomembne teme ne najdejo mesta v drugih slovenskih medijih in tako preko Naših vezi pomembne informacije »spravljata« med člane.

Da je temu res tako, kaže že presek medijsko odmevnih dogodkov preteklih mesecev, ki so zaznamovali življenje v naši državi. Pomislite na sledeče: Ali ste vedeli, da so v javni razpravi, vladni proceduri ali na katerikoli drugi stopnji sprejemanja kar trije zakoni, ki bodo tako ali drugače oblikovali življenja invalidov? Kolikokrat ste prebrali, kaj prinašajo predlogi zakonov, novel ali dopolnitev zakonov o izenačevanju možnosti, dolgotrajni oskrbi in zakonodaja s področja varnosti cestnega prometa? Malokrat? Gotovo. In kolikokrat ste v zadnjih nekaj mesecih brali, gledali ali poslušali o krvoločnih psih, pomembnih državnih funkcionarjih, ki so jih domnevno ujeli »z roko v marmelado«, političnem trgovanju in hobotnicah, ki kažejo, da so vsi povezani z vsemi? Prevečkrat? In še: Kdaj ste nazadnje prebrali karkoli v zvezi z razmerami, v katerih živijo družinski člani (predvsem vdove) po umrlih invalidih? Se ne spomnite?

Prav o teh, za širšo javnost obrobni in nepomembni temah, vas skušamo obveščati v vašem časopisu. Tako se v prvi letošnji številki lotevamo zakonodaje. Tiste, ki je še v obravnavi, in na katero skušata s pripombami kot zainteresirana javnost vplivati zvezi, in tiste, pri kateri do zdaj kljub prizadevanjem nista bili uspešni. Zadnja se nanaša na položaj v družinskih članov; izpostavimo vdove, ki jim zakonodaja ne omogoča dostojnega življenja, če so zakonca, za katerega so skrbele zaradi invalidnosti, izgubile pred dopolnjenim 55-letom. Država je namreč prepričana, da se mora tak, za delo zmožen človek, znajti sam. Drži, v idealnem svetu, a če smo vsaj malo v stiku z realnostjo, lahko le cinično odvrnemo: »Ja, gospa zrelih letih, pojdite, pa si v teh kriznih časi le najдите (prvo) službo«. Gre za primer neživljenjskosti zakona, odpor države pa je nerazumljiv še iz enega razloga: ljudi iz te kategorije je relativno malo in jih bo vedno manj (ker si nihče ne želi več in več hudih vojnih in civilnih invalidov in ker je potek življenja nekoliko mlajših generacij invalidov drugačen), zato prihranek države na tem področju, ni omembe vreden. In čeprav zvezama ob sprejemanju omenjenega zakona ni uspelo vplivati na zakonodajalca, si bosta še naprej prizadevali za pozitivno spremembo zakonodaje, ki bi družinskim članom v okviru zakona o vojnih invalidih omogočila dostojno življenje, so za Naše vezi zagotovili v obeh zvezah.

Uredništvo pa se zavezuje, da vas bo obveščalo in vam na razumljiv način posredovalo vse informacije, v želji doseganja enakopravnosti (in enakih možnosti) ter dostojnega, kakovostnega življenja invalidov.

Za konec pa še čestitke Zvezi civilnih invalidov vojn ob njihovi 40-letnici organiziranega zavzemanja za pravice civilnih invalidov vojn.

Aleksandra K. Kovač
Urednica Naših vezi

fotografija na naslovnici: Mladen Pavlovič
besedilo: Aleksandra K. Kovač

NAŠE VEZI – PET LET OBVEŠČANJA ČLANOV DRUŠTEV VOJNIH IN CIVILNIH INVALIDOV SLOVENIJE

Marca bo minilo pet let, odkar je izšla prva številka Naših vezi in v novi preobleki ter v barvnem tisku nadomestila glasilo Stičko.

Preimenovanje iz Stička je leta 2005 predlagal takratni glavni urednik časopisa Evgen Jurič, zato je uredniški odbor razpisal natečaj in po njegovem zaključku za glasilo izbral ime Naše vezi, kar simbolizira vez med generacijami. Vsako leto so izšle štiri številke Naših vezi, v petih letih torej 20, ob upoštevanju glasila Stičko pa sta zvezi svoje člane obveščali v že 41 številkah časopisa. Naše vezi pa ne romajo le v roke vseh članov društev vojnih in civilnih invalidov, ampak ga prejema tudi za invalide pristojne organizacije in institucije. Tako sta se zvezi približali cilju, da informacije o tem, kaj zvezi in društva delajo, za kaj si prizadevajo in kaj je njihovo poslanstvo, približajo tudi širši javnosti.

Prehrojena pot:

Od Stička do Naših vezi

Zveza društev vojni invalidov Slovenije in Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije sta v obdobju 2001/2002 skupaj prevzeli izdajanje glasila Stičko, ki je sprva izhajal kot bilten Društva vojni invalidov Ljubljana in Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana. Prvi ustvarjalci so bilten poimenovali Stičko, kar naj bi simboliziralo povezavo med društvom in člani (stik). Prvo številko so izdali 18. marca 1998. Glasilo je decembra leta 2001 postalo skupen projekt Zveze društev vojni invalidov Slovenije in Zveze društev civilnih invalidov Slovenije. Ideja, da glasilo društev preide svoje meje in postane glasilo obeh zvez, izvira iz poslanstva zvez, da svoje člane obveščata o njihovih pravicah, načinu uveljavljanja pravic po zakonu o vojnih invalidih in podzakonskih predpisih ter o delu organov obeh zvez. Ker so bilten Stičko prejemale tudi druga društva, se je rešitev pokazala kar sama. Zvezi sta se odločili razširiti že obstoječe in uveljavljeno glasilo in mu dati več in širšo vsebino, ki bo koristna za vse člane društev, invalide. Izdajaje glasila je tako postalo poseben socialni program, posebna informativna dejavnost. Leta 2005 se je Stičko preimenoval v Naše vezi.

Prvi urednik glasila (še Stička) je bil Anton Orožim, v

projektu pa so sodelovali še novinarka Vesna Voglar, tehnični urednik Marjana Pirš in uredniški odbor, v katerem so med leti 1998 in 2001 delovali Jože Miklavič, (vmes ga je zamenjal Zdravko Zore), Lado Kocijan, Rudi Rogelj, Mirko Pirc, Jože Jurgec, Ivan Pivk in Alojz Škufca ter Marija Gosar. V tem času je izšlo 9 števil. Oktobra leta 2002 sta se uredniškemu odboru pridružila še dva predstavnika civilnih invalidov vojn: Jože Zupanc in Nataša Kogoj, hkrati pa je začel delovati tudi svet glasila, ki sprejema smernice uredniške politike.

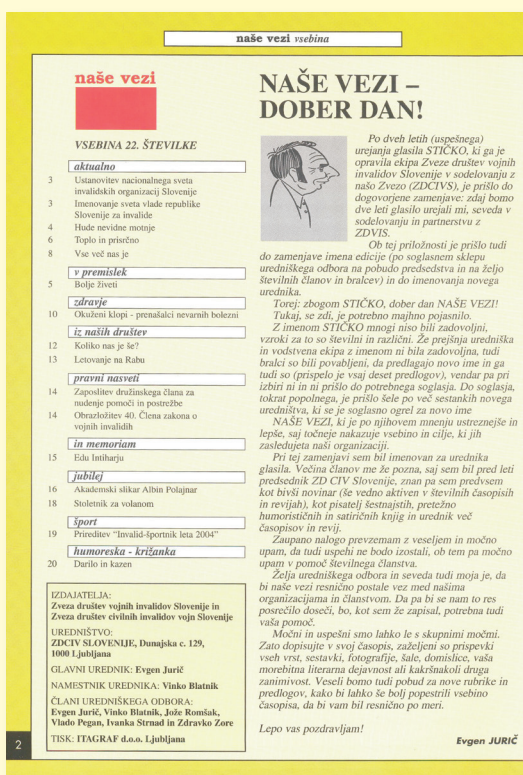
Zvezi pri nastajanju glasila sodelujeta enakopravno. Za eno (dvoletno) obdobje urednika predlaga ena zveza, druga pa prevzame vodenje sveta glasila, nato pa se odgovornost zamenja. Od decembra leta 2002 do septembra 2009 so bili glavni uredniki glasila: Anton Orožim, Jože Zupanc, Vinko Blatnik, Evgen Jurič in Aleksandra Kerin Kovač, uredniški odbor so sestavljali Nataša Kogoj, Vladimir Pegan, Mirko Pirc, Zdravko Zore, Jože Romšak, Ivanka Strnad, kot novinarka pa v Stičku/Naših vezeh od maja 2003 sodeluje Aleksandra Kerin Kovač, ki je od oktobra 2005 tudi glavna urednica.

Glasilo Naše vezi je imelo najvišjo naklado decembra 2002, ko je izšlo v 7.000 izvodih, zadnja številka, izdana decembra 2009 pa je izšla v 5.200 izvodih. Od leta 2003 izhaja redno, štirikrat na leto.

Namen izdajanja naših vezi je predvsem obveščanje članov o vseh aktualnih spremembah, novostih in usklajevanjih na ravni države, ki bi lahko vplivale na kakovost njihovih življenj, programih zveze in društev, ki se jih lahko udeležujejo, delu zveze in društev, hkrati pa spodbuja njihovo lastno ustvarjalnost in objavlja tudi pričevanja o njihovih izkušnjah in rezultate njihov ustvarjalnosti. V smislu obveščanja invalidov tako glasilo objavlja informacije, pomembne zanje, ki pa ji drugi mediji, ki so namenjeni širši javnosti, ne objavljajo. Člani glasila, ki izide štirikrat na leto, prejmejo brezplačno na dom.

Glasilu Naše vezi želimo še veliko let.

**Vladimir Pegan in
Aleksandra K. Kovač**

Prvi urednik prenovljenih Naših vezi Evgen Jurič je v prvi številki takole nagovoril bralce.

Prvi urednik prenovljenih Naših vezi Evgen Jurič je v prvi številki takole nagovoril bralce.

LETO 2010 - JUBILEJNO LETO ZVEZE DRUŠTEV CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE

Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije v letu 2010 praznuje častitljivi jubilej, 40-letnico svojega delovanja.

Z namenom zagotovitve primerne ravni varstva in opozarjanja nase kot na enakopravne člane družbe, ki jih je takratna družba žal nenehno zanikala (vse od druge svetovne vojne pa do 1969. leta civilni invalidi vojn niso imeli zagotovljenega nobenega varstva in so šele leta 1969 dobili varstvo, a le najtežji CIV), so se civilni invalidi vojn, na ustanovni Skupščini, 22. decembra leta 1970, organizirali v Zvezo civilnih žrtev vojn (kasneje se je preimenovala v Zvezo društev civilnih invalidov vojn Slovenije).

Skozi vsa leta se je Zveza uspešno razvijala in bila aktivna predvsem pri boju za izenačenje varstva civilnih invalidov vojn z varstvom vojaških vojnih invalidov (VVI), kar ji je, ko je bil leta 1995 sprejet enotni zakon o vojnih invalidih (UL RS 63/95), končno tudi uspelo. Vse do takrat so imeli CIV bistveno slabše varstvo kot VVI.

Poleg tega je zveza že od samih začetkov izvajala posebne socialne programe za vse civilne invalide vojn. Med njimi so najpomembnejši program ohranjanje zdravja, kompenziranje invalidnosti, skrb za zagotavljanje primer-
nih tehničnih in ortopedskih pripomočkov, pomoč pri

aktivnem vključevanju invalidov v delovno, socialno, kulturno in sploh družbeno okolje, pomoč pri prilagajanju delovnega in domačega okolja invalidu, skrb za rekreacijo in fizično aktivnost invalidov, založniška dejavnost ipd.

Nedvomno pa je med najpomembnejšimi aktivnostmi zveze preventivna dejavnost. S pomočjo tega programa osveščamo širšo družbeno javnost o grozotah vojn, njenih posledicah in opozarjamo na pomembnost dialoga in mirnega reševanja vseh vrst konfliktov. Tako so del tega programa predavanja po šolah, ki jih izvajajo invalidi sami in tako, s pripovedovanjem lastne življenjske zgodbe in izkušnje, mlade opozarjajo na nevarnost rokovanja z opuščenim vojaškim materialom in drugimi eksplozivnimi sredstvi. Zveza je v ta namen posnela tudi film, izdala nekaj brošur, po potrebi pa sodelujemo tudi s Izobraževalnim centrom za zaščito in reševanje, ki deluje v okviru obrambnega ministrstva.

V letošnjem letu tako zveza načrtuje še dodatne aktivnosti s poudarkom na 40. obletnici njenega delovanja. Tako bomo med drugim organizirali srečanje vseh civilnih invalidov vojn Slovenije ob Dnevu CIV – 26. aprilu, slavnostno akademijo in sodelovali v radijskih in televizijskih oddajah. O vsem vas bomo tekoče obveščali tudi v Naših vezeh.

Nataša Kogoj

11. SREČANJE IN 9. ŠPORTNE IGRE VOJNIH INVALIDOV SLOVENIJE

Vsakoletno srečanje vojnih invalidov in družinskih članov ter njihovih svojcev in prijateljev je za Zvezo društev vojnih invalidov in vanjo povezana društva vojnih invalidov pomemben dogodek druženja, ohranjanja spomina na zgodovinske dogodke in tovariških vezi. Letošnje, 11. srečanje bo v soboto 29. maja 2010 s pričetkom ob 11.00 uri, v Kopru, v športni dvorani Osnovne šole Koper. S srečanjem bo ZDVIS obeležil tudi 65. obletnico Zveze vojaških vojnih invalidov Slovenije, 65. obletnico konca druge svetovne vojne in 20. obletnico (slovenskega) plebiscita. Gostitelj srečanja bo Društvo vojnih invalidov Slovenske Istre Koper, ki v letu 2010 poleg petnajstletnice (novoustanovljenega) društva praznuje tudi 60. obletnico neprekinjenega delovanja, kajti njegova predhodnica Zveza vojaških vojnih invalidov Koper nikoli ni dejansko prenehala delovati. Častna pokroviteljica srečanja bo ministrica za obrambo Ljubica Jelušič, ki bo predvidoma tudi slavnostna govornica.

9. športne igre vojnih invalidov Slovenije bodo v soboto 15. maja 2010 v Novi Gorici. Vojni invalidi se bodo pomerili v petih športnih panogah: balinanju, kegljanju, streljanju, šahu in pikadu. Izvedbo iger je ZDVIS na podlagi razpisa zaupala Društvu vojnih invalidov Severne Primorske iz Nove Gorice.

Andreja Markovič

DRUŽINSKI ČLANI PO ZAKONU O VOJNIH INVALIDIH

Državni zbor Republike Slovenije je Zakon o vojnih invalidih (Ur. l. RS, št. 63/95, 19/97, 75/97) sprejel 17. oktobra 1995, v veljavo pa je stopil 1. januarja 1996.

Z uveljavitvijo novega zakona sta prenehala veljati Zakon o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev (Ur. l. SFRJ št. 68/81, 41/83, 75/85, 44/89, 87/89, 20/90 in 42/90) in Zakon o vojaških invalidih (Ur. l. SRS št. 30/78, 12/85, 11/88; Ur. l. SRS, št. 38/90, prečiščeno besedilo) ter Zakon o civilnih invalidih vojne (Ur. l. RS, št. 56/92) in Zakon o varstvu žrtev vojaške agresije na Republiko Slovenijo v letu 1991 (Ur. l. RS, št. 12/91-I).

V zakonu, ki natančno opredeljuje pravice vojnih invalidov, so določene tudi pravice družinskih članov.

Družinski člani, ki uživajo varstvo po zakonu o vojnih invalidih so:

- družinski člani padlih borcev v bojih za obrambo slovenske severne meje (1918-1919), narodnoosvobodilne vojne Slovenije (1941-1945) in žrtev ob vojaški agresiji na Republiko Slovenijo (1991),
- družinski člani umrlih vojaških vojnih invalidov,
- družinski člani umrlih vojaških mirnodobnih invalidov,
- družinski člani umrlih civilnih invalidov vojne,
- družinski člani druge osebe; to so družinski člani vojaškega mirnodobnega invalida in civilnega invalida vojn, ki je izgubil življenje, umrl ali bil pogrešan.

Število družinskih članov v zadnjih štirih letih:

Družinski član	Leto 2006	Leto 2007	Leto 2008	Leto 2009
padlega borca	413	350	293	232
umrlega vojaškega vojnega invalida	1449	1349	1256	1140
umrlega vojaškega mirnodobnega invalida	163	156	149	147
umrlega civilnega invalida vojn	168	166	165	158

Vir: Uradni podatki Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve

Iz tabele je razviden trend zmanjševanja števila družinskih članov, ki je največji pri družinskih članih padlega borca. To so predvsem vdove po padlih v narodnoosvobodilni vojni 1941-1945, saj njihova starost v povprečju

kreepko presega 80 let.

Kateri družinski člani imajo v skladu z zakonom pravico do zakonskega varstva:

1. zakonec, ki ga je vojni invalid, padli borec ali druga oseba preživljala vsaj zadnje leto pred svojo smrtjo in zakonec, čigar zakon je bil razveljavljen, če ima oziroma je imel po sodni odločbi oziroma po dogovoru pravico do preživnine in jo je užival do smrti vojnega invalida, padlega borca ali druge osebe,
2. otroci ali posvojenci; pastorki pa le ob pogoju, da jih je vojni invalid, padli borec ali druga oseba preživljala vsaj zadnje leto dni pred svojo smrtjo oziroma od rojstva dalje, če so stari manj kot eno leto, in niso imeli roditelja, ki jih je lahko preživljal,
3. starši, posvojitelji, očim ali mačeha, ki jih je vojni invalid, padli borec ali druga oseba preživljala vsaj zadnje leto pred svojo smrtjo in če je očim oziroma mačeha vojnega invalida, padlega borca ali drugo osebo najmanj tri leta preživljala in zanjo skrbela.

Pri tem ima vsaj tri leta trajajoča izven zakonska življenjska skupnost, ki je po predpisih o zakonski zvezi in družinskih razmerjih izenačena z zakonsko zvezo, enake pravne posledice kot zakonska zveza.

Pravice družinskih članov državljanov Republike Slovenije s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji so:

- družinska invalidnina,
- zdravstveno varstvo,
- družinski dodatek,
- povračilo potnih stroškov,
- posmrtnina,
- povračilo za prevoz posmrtnih ostankov vojnega invalida.

Pravico do družinske invalidnine imajo družinski člani padlega borca ali vojnega invalida (vojaški vojni invalid, vojaški mirnodobni invalid in civilni invalid vojne) po njegovi smrti, in sicer:

1. Zakonec, ki ga je borec ali vojni invalid vsaj eno leto pred svojo smrtjo vzdrževal, vendar le, ko dopolnijo 55 let starosti, pred tem pa, če je popolnoma nezmožen za delo.
2. Otroci do dopolnjenega 15. leta starosti, oziroma do konca predpisanega šolanja, vendar največ do 27. leta starosti, če imajo status študenta, ali če so nezmožni za delo.

Pravilnik o opredelitvi pogoja preživljanja družinskih članov, ki je bil sprejet leta 1996 in spremenjen leta 2004 določa, kdo spada v kategorijo družinskega člana padlega borca ali umrlega vojnega invalida, ki ga je ta preživljal.

Pogoji so:

1. da je družinski član živel z vojnim invalidom v skupnem gospodinjstvu vsaj zadnje leto pred njegovo smrtjo,
2. da redni prejemki ob vložitvi zahtevka za priznanje pravice do družinske invalidnine ne dosegajo osnove za ugotavljanje pravic do družinskega dodatka (osnova je 488,93 EUR)
3. da ne prejema družinske pokojnine po umrlem vojnim invalidu in tudi ni pogojev za njegovo kasnejšo uveljavitev.

Družinski član, ki ima svoje lastne dohodke in so ti večji, kot jih določa osnova za pridobitev družinskega dodatka to je 488,93 EUR za januar tekočega leta, ni upravičen do invalidnine po umrlem vojnim invalidu. Če dohodki družinskega člana po umrlem vojnim invalidu ne dosegajo višine 488,93 EUR je družinski član po umrlem vojnim invalidu od I. do III. skupine upravičen do 15 odstotkov odmerne osnove, za enega člana v višini 50 odstotkov te odmerne osnove, to je 81,49 EUR. Odstotek se povečuje do 100 odstotkov pri šestih družinskih članih. Za umrlega vojnega invalida od IV. do VII. skupine pa družinska invalidnina znaša 7,5 odstotka odmerne osnove, kar za enega člana znaša 40,74 EUR in se povečuje do 81,49 EUR za šest družinskih članov.

Kakšna je realnost v vsakdanjem življenju?

Na prvi pogled je za družinske člane po padlih borcih ali umrlih vojnih invalidih dobro poskrbljeno. Vendar, ali je temu res tako? Kaj, če je vojni invalid z visoko stopnjo invalidnosti umrl, preden je zakonec dopolnil 55 oziroma 50 let in je preostali zakonec vse življenje skrbel za težkega vojnega invalida in zato ni bil zaposlen, otroci pa so odrasli in se ne šolajo več? Kaj če zakonec ob smrti vojnega invalida še ni bil star 55 let? Kakšne pravice ima iz zakona o vojnih invalidih?

Žal zakon določa da za delo zmožna oseba do starosti 55 let nima pravic po zakonu o vojnih invalidih.

Starostna meja se sicer zniža na 50 let, če je bil vojni invalid ob smrti uživalec dodatka za pomoč in postrežbo, vendar le ob pogoju, da je zakonec z vojnim invalidom živel vsaj pet let v skupnem gospodinjstvu pred njegovo smrtjo.

V Zvezi društev vojnih invalidov Slovenije imamo primer, ki sem ga opisal. Vdova po padlem borcu v agresiji na Slovenijo 1991 ima tri odrasle otroke, ki se ne šolajo več. V času zakona s padlim soprogom ni bila zaposlena. Ker ima tri otroke, se tudi po smrti moža ni zaposlila. Po zakonu o vojnih invalidih je družini po padlem borcu pripadala družinska invalidnina. Zdaj, ko se otroci ne šolajo več, sama pa še nima 55 let, pa je izgubila vse pravice po zakonu o vojnih invalidih. Sprašujemo se, ali naj gre iskat socialno pomoč, dokler ne dopolni 55 let? Sramotno za domovino, ki je odločila, da za vdovo borca, ki je zanj (domovino) dal življenje, do 55 leta ne bo več skrbela.

Člene zakona o vojnih invalidih, ki govorijo o starostni

meji, je zato nujno spremeniti in dopolniti.

A to ni edini primer žalostne prakse. V zvezi poznamo tudi primer vdove po vojnim invalidu, ki ni bila zaposlena, ker je skrbela za vojnega invalida z visoko stopnjo invalidnosti, od I. do III. skupine po zakonu o vojnih invalidih. Prihodki družine so bili v času, ko je vojni invalid še živel, relativno visoki. Prejemal je invalidnino in tudi dodatke, ki so v skladu z zakonom o vojnih invalidih. Ko pa je vojni invalid, ki zaradi visoke stopnje invalidnosti nikoli ni mogel biti bil zaposlen in ni imel pokojnine, ki bi lahko prešla na vdovo, umrl, je njegova vdova primorana živeti z le prej navedenimi 81,49 EUR družinske invalidnine in državno pokojnino v višini 178,32 EUR, ki ji pripada, ko dopolni 65 let.

Prejemke družinskih članov, ki so skrbeli za vojne invalide z visoko stopnjo invalidnosti, ki niso bili zaposleni, je zato treba ustrezno rešiti, da ne bodo vdove, ki so celo življenje skrbela za težkega vojnega invalida živele v revščini in pomanjkanju, kar se sicer dogaja.

Razliko med družinskimi člani po zakonu o vojnih invalidih pa dela tudi zakon o dohodnini, ki je začel veljati 2007. leta. Zakon o dohodnini družinsko invalidnino in družinski dodatek po zakonu o vojnih invalidih opredeljuje kot drugi dohodek. V naslednjem členu pa določa, da se dohodnine ne plačuje od družinske invalidnine in družinskega dodatka po zakonu o vojnih invalidih, ki jih prejemajo družinski člani osebe, ki je padla, umrla ali bila pogrešana pri agresiji na Republiko Slovenijo 1991 in družinski člani osebe, ki je na podlagi agresije na Slovenijo uveljavila status vojaškega vojnega invalida ali civilnega invalida vojne po njeni smrti.

Menimo, da bi morali biti iz obdavčenja izvzeti vsi prejemki po zakonu o vojnih invalidih. Potrebno je doseči tako spremembo zakona, ki bo to spremembo uzakonila.

Zavarovanje vojaških in drugih oseb po Zakonu o obrambi:

Kako zakonodaja obravnava vojaške osebe in druge, ki so v službi vojske? Zakon o obrambi v 9. in 10. členu obravnava delovne dolžnosti. Delovna dolžnost se izvršuje v vojnem ali izrednem stanju, če tako določi Državni zbor Republike Slovenije. Delovno dolžnost izvajajo državljani stari od 18 do 63 let (moški) oziroma do 55 let (ženske). V 17. členu je določeno, da poškodba ali bolezen, ki nastaneta pri opravljanju delovne dolžnosti štejeta kot poškodba pri delu ali poklicna bolezen.

Družinski člani državljana, ki je izgubil življenje pri opravljanju obrambnih dolžnosti, imajo po njem pravico do pokojnine ter pravico do povračila stroškov prevoza in pogrebnih storitev, v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju oziroma zdravstvenem zavarovanju. Osnova za odmero pravic je povprečna mesečna plača za zaposlenega delavca v državi v zadnjem mesecu pred nastankom poškodbe, če je to za državljana ugodnejše.

Vladimir Pegan

PRIPOMBE ZDCIVS NA POSAMEZNE ZAKONE POVEZANE Z VARSTVOM CIVILNIH INVALIDOV VOJN

Komisija za urejanje varstva civilnih invalidov vojn pri Zvezi društev CIV Slovenije se je v letošnjem letu sestala že dvakrat. Na januarski seji so člani obravnavali osnutek zakona o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI), na marčevski seji pa predlog zakona o dolgotrajni oskrbi in zavarovanju za dolgotrajno oskrbo (ZDOZDO) ter predloge štirih zakonov, ki bodo nadomestili zakon o varnosti cestnega prometa.

Komisija je pripravila pripombe na omenjene zakone, ki so:

ZIMI

(Zakon o izenačevanju možnosti invalidov)

Pri obravnavi osnutka zakona so člani podali naslednje predloge, mnenja in opozorila:

- Termin »invalid« je potrebno v zakonu bolje definirati (uporabi naj se definicija npr. iz zakona o zaposlovanju in rehabilitaciji invalidov).
- Zakon med drugim predvideva različne prilagoditve za invalide, člani pa so menili, da morajo drugi področni predpisi v svoja določila vključiti prilagoditve za invalide, saj bi sicer lahko v tem zakonu kaj izpustili. Naloga Sveta (iz 27.člena tega zakona) pa mora biti, da spremlja to področje tako, da bodo področni zakoni upoštevali tudi invalide.
- Opozorili so tudi na parkirne prostore za invalide. Zakon bi moral vsebovati določilo, da mora biti na vsakih x parkirišč tudi x število parkirnih prostorov za invalide (v Ljubljani so sedaj z novo parkirno ureditvijo invalidi zgubili preko 20 invalidskih parkirnih mest), opozorili pa so tudi na nujnost ureditve toaletnih prostorov za invalide v vseh javnih objektih.
- Vloga invalidov je v tem zakonu premajhna. Tako so predlagali, da bi morali vztrajati, da je Svet sestavljen tripartitno in sicer naj bi 50 odstotkov sestave sveta predstavljali predstavniki reprezentativnih invalidskih organizacij, 25 odstotkov predstavniki strokovnih inštitucij in 25 odstotkov predstavniki Vlade RS. Prav tako bi moral biti predsednik Sveta invalid, kar je skladno z geslom »Nič o invalidih, brez invalidov«.
- Invalidi imajo v nekaterih naših predpisih boljše, višje standarde, kot jih zahteva Konvencija ZN o pravicah invalidov. V preambuli zakona je namreč navedeno, da se je potrebno prilagoditi določilom konvencije, kar bi v določenih primerih lahko pomenilo korak nazaj za slovenske invalide. Tako so predlagali, da se na področjih, kjer imamo v Sloveniji že zdaj višje standarde v zakonskih predpisih v primer-

javi z določili Konvencije ZN o pravicah invalidov, ti ne smejo znižati oziroma morajo ostati še naprej v veljavi, takšni kot so.

- Podali so tudi načelno mnenje, da bi morali v zakon vključiti aktivnejšo vlogo IO.

ZDOZDO

(Zakon o dolgotrajni oskrbi in zavarovanju za dolgotrajno oskrbo)

Ob obravnavi predloga zakona o dolgotrajni oskrbi in zavarovanju za dolgotrajno oskrbo so člani komisije podali naslednje pripombe, stališča in mnenja:

- Zakon je zelo obširen in premalo določljiv (npr. manjkajo določila o domači oskrbi; opredelitev višine denarnih nadomestil; preveč sredstev se bo porabilo za samo funkcioniranje sistema ipd).
- Zakon obravnava predvsem bolne ostarele, invalidi pa potrebujemo DPP (dodatek za pomoč in postrežbo) predvsem oziroma tudi zaradi socialne vključenosti, pri čemer pa je spekter potreb in stroškov posameznega invalida tako širok, da jih ne more zajeti noben zakon.
- Po določitih 184. člena ZDOZDO bi invalide po zakonu o vojnih invalidih delili v dve skupini (na tiste do uveljavitve tega zakona in tiste, ki bi uveljavljali pravice po uveljavitvi tega zakona); to pa pomeni neenakost med invalidi istega statusa.
- Zakon o vojnih invalidih (UL RS števil.:63/95) se s sprejetjem ZDOZDO ne sme v ničemer spreminjati.

Zakonodaja s področja varnosti v cestnem prometu:

Ob pregledu so člani komisije ugotovili:

- V predlogih zakonov gre za nekaj redakcijskih popravkov.
- Zakon o javnih cestah bi moral opredeliti poseben pravilnik, ki bi določal vse v zvezi s parkirišči (število parkirnih mest za invalide, brezplačno parkiranje za imetnike parkirnih kart na vseh parkiriščih – tudi tistih, ki jih upravljajo koncesionarji, enaka merila za vsa parkirišča ipd.).
- Osnutek Pravilnika o parkirni karti je dobro pripravljen in upošteva vsa določila, ki so bila, na pobudo naše zveze, vnesena že v sedaj veljavni pravilnik.

Nataša Kogoj

NE POZABITE ZAMENJATI PARKIRNE KARTE

Parkirna karta, ki je invalidom omogočala parkiranje na posebej označenih mestih, od 3. maja 2009 ne velja več, zato jo je potrebno zamenjati z novo v skladu s Pravilnikom o parkirni karti (uradni list RS št. 41/2006 z dne 18.4.2006). Nova parkirna karta poleg osebnih podatkov vsebuje tudi fotografijo imetnika in je tako še bolj vezana na upravičenca. Za uporabo stare karte za parkiranje na označenih parkirnih mestih za invalide je predvidena kazen v višini 80 EUR.

Do parkirne karte so na podlagi Zakona o varnosti cestnega prometa upravičeni:

- osebe, ki imajo zaradi izgu-
be, okvare ali paraliziranosti spodnjih ali
zgornjih okončin ali medenice priznано najmanj 60 %
telesno okvaro;
- osebe z multiplo sklerozo;
- osebe z mišičnimi in živčno-mišičnimi obolenji z oce-
njeno najmanj 30 odstotno telesno okvaro;
- težko telesno prizadete osebe, ki jim je zaradi tega
priznana invalidnost po predpisih o varstvu telesno in
duševno prizadetih oseb;
- spremljevalec oseb, ki so slepe;
- spremljevalec, ki vozi in spremlja zgoraj navedene osebe;
- spremljevalec, ki vozi in spremlja mladoletno osebo,
ki je težko telesno ali duševno prizadeta oziroma je za-
radu izgube, okvare, paraliziranosti spodnjih okončin
ali medenice ovirana pri gibanju;
- službe, socialne službe in invalidske organizacije,

katerih delavci obiskujejo oskrbo-
vance na domu zaradi nujnih in
neodložljivih storitev, potrebnih
za njihovo zdravje in življenje.

Novo parkirno karto na zahte-
vo upravičencev izda upravna
enota, na območju katere ima
upravičenec stalno ali začasno
prebivališče oziroma sedež.

Zahtevek za zamenjavo oziroma
izdajo parkirne karte mora upravičenec
vložiti osebno, saj je na parkirni karti tudi
podpis upravičenca. Imetniki dozdaj-
šnjih parkirnih kart za invalide lahko na
upravni enoti zahtevajo zamenjavo z novo
parkirno karto po novem pravilniku brez
dodatnih dokazil. Upravičenci, ki prvič
uveljavljajo pravico do parkirne karte,

morajo poleg dveh fotografij vlogi priložiti še odločbo o in-
validnosti oziroma potrdilo izbranega osebnega zdravnika.

Pri parkiranju na posebej označenih mestih za invalide
je potrebno parkirno karto namestiti na vidno mesto (na
levi notranji strani vetrobranskega stekla). Če vozilo ni
ustrezno označeno s parkirno karto je predvidena kazen
v višini 40 EUR.

Imetniki parkirne karte lahko zaradi nujnih in neodložlj-
vih storitev, ki so potrebne za njihov zdravje in življenje,
največ za dve uri parkirajo tudi na krajih, kjer to sicer ni
dovoljeno. Vendar le, če tako parkirano vozilo ne ogroža
drugih udeležencev v cestnem prometu ali jih ne ovira.
Denarna kazen za nepravilno parkiranje znaša 80 EUR,
vozilo pa lahko tudi odstranijo in zaračunajo stroške od-
voza. Izdana parkirna karta ima neomejeno veljavnost.

Andreja Markovič

Članice društva,
ki se zbirajo v skupini Vrtnica
so ob dnevu žensk razstavile
nekaj svojih izdelkov.
Srečujejo se enkrat na teden,
pod njihovimi rokami pa med pogovorom
in druženjem nastajajo čudoviti
izdelki, ki kažejo na njihovo
kreativnost in spretnost.

Foto: A. K. Kovač

STARANJE IN SPOMIN – KAKO SE SPOPAŠTI S PEŠANJEM SPOMINA

Uvod

Ob rob programu Urjenja spomina (Miselna telovadba), ki poteka redno vsak torek in četrtek v Dnevnom centru aktivnosti za zrela leta v prostorih Četrtna skupnosti Center na Grablovičevi 28 v Ljubljani, v okviru izvajanja rednega Posebnega socialnega programa Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana, sem se odločil za prispevek, s katerim želim bralcem ne glede na njihovo starost pomagati razumeti dogajanja v dušah neposredno in posredno prizadetih.

Zavedati se moramo, da človekovo življenje sestavljajo najmanj tri obdobja človeškega življenja: mladostno, zrelo in starostno. Človeški možgani so najzapletenejši organ v telesu in po mnenju mnogih celo najzapletenejša stvar na svetu. Vsebujejo sto milijard nevronov, kar naj bi bilo toliko, kot je zvezd v Rimski cesti. V približno kilogram in pol težkem organu je prostora za dva do tri pentabajte podatkov. Za lažje razumevanje: toliko podatkov lahko shranimo na tri milijone zgoščenk. A tudi možgani se z leti starajo in zahtevajo več nege.

Možgani so kot mišice in potrebujejo vadbo, da ohranijo funkcionalnost. Vadimo lahko neprestano z logičnimi igrankami ali igrami ali zavestnim ponavljanjem podatkov, ki nam uhajajo iz spomina.

Pomnjenje je nedvomno ena najpomembnejših sposobnosti človeka, ki omogoča učenje in intelektualno rast. Premalo se zavedamo njegove pomembnosti v vsakdanjem življenju. Spomin je shranjevanje naših izkušenj, znanja, prijetnih in neprijetnih doživetij. Vsa ta množica podatkov je shranjena v različnih delih možganov. Tako kot telo z leti zahteva več nege, jo zahtevajo tudi možgani. Že pri ljudeh v dvajsetih in tridesetih letih starosti lahko opazimo razlike v delovanju spomina. Staranje možganov se začne zelo zgodaj, prej, kot si večina ljudi predstavlja, proces pa se z leti še stopnjuje. Proces se lahko pospeši, če obstaja genetsko tveganje in postane še hitrejši zaradi nezdravega načina življenja. Genetika prispeva k staranju možganov le tretjino, dve tretjini pa imata opravka z okoljem in življenjskimi navadami. Proces staranja možganov se prične z občasnim pozabljanjem.

Motnje spomina

Pozabljivost je lahko čisto normalna zadeva. Pozabljamo zaradi utrujenosti, zamišljenosti, obremenjenosti ali hitrega načina življenja. Vsem se nam lahko zgodi, da se ne moremo spomniti določenega podatka (npr. imena, davčne številke), ki nam ga po daljšem ali krajšem pomisleku uspe priklicati v spomin. Te težave navadno z leti ne napredujejo in so del normalnega pešanja spominskih funkcij v starosti. Govorimo o benignih motnjah spomina.

Kadar te motnje niso prehodne in se simptomu pozabljivosti

pridružijo še zmanjšana zmožnost orientacije, razumevanja, govornega izražanja, presoje, opravljanja vsakodnevnih dejavnosti ter zmanjšana sposobnost obvladovanja čustev in socialnega vedenja, gre za demenco. Ta je končni rezultat procesa staranja možganov. Osebe z demenco se osebno spremenijo, niso več sposobne opravljati osnovnih življenjskih aktivnosti in čedalje bolj potrebujemo pomoč drugih. Pogosto pravimo, da nam spominov nihče ne more vzeti. Žal to ne drži, saj demenca okvari naš spomin in nas okrađe preteklih dogodkov.

Ukrepanje še pred demenco

Nekoč in včasih še danes verjamemo, da lahko možgane urimo dokler smo mladi, z leti pa možganske sposobnosti pešajo in niso več sposobne napredovati. Sposobnosti morda pešajo, znanstveno pa je dokazano, da se možgani nikoli ne nehajo spreminjati in prilagajati. Najobetavnejše je, da so možgani kot mišice, čimbolj jih uporabljamo, tem močnejše in bolje delujejo. Ključnega pomena je preventivno ohranjanje zdravja možganov ter poznavanje in upoštevanje zapovedi za ohranjanje njihove mladosti.

Vloga zdravnika

Staranja možganov ni mogoče preprečiti, lahko pa s pravočasnim ukrepanjem omilimo pojav simptomov in odložimo razvoj demence. Medicina nam pomaga z zdravljenjem in drugimi postopki ter nasveti, kako omiliti pešanje spomina in koncentracije, ki sta ključna za kakovostno življenje zlasti nas, starejših ljudi.

Kaj lahko naredimo sami

TRENING ZA SPOMIN

Pozornost priporočamo vsem, ne glede na starost in težave. Te vaje še posebej koristijo ljudem, ki pri sebi opažajo vsakdanje težave v obliki pozabljanja in tistim, ki imajo bolezenske oblike pozabljanja. Možgani potrebujejo miselno vadbo, da zmorejo premagovati miselne napore. Priporočajo vsakodnevni vsaj polurni trening možganov. To lahko počnemo tako, da se učimo nov jezik, plešemo, igramo glasbene instrumente, rešujemo križanke, igramo šah in igre za spomin ali se pozabavamo z matematičnimi izračuni. Določimo si besedo in iščimo njeno nasprotje, med vožnjo berimo napise in iščimo rime, seveda ne takrat, ko sami vozimo avto. Zlogujmo in črkujmo, ponavljajmo pesmi, ki jih poslušamo, pripovedujmo o svojem življenju. Dober način urjenja možganov pa predstavlja seveda tudi vodenje domačih financ.

REDNA TELESNA AKTIVNOST

Vsaj pol ure hoje, kolesarjenja, plavanja ali plesa na dan izboljša

cirkulacijo krvi in s tem učinkovitost celotnega telesa in možganov. Telesna vadba nas obvaruje pred demenco. Branje zmanjša demenco za 35 odstotkov, ples pa kar za več kot 70 odstotkov. Skrivnost uspeha je v številnih korakih in njihovem zaporedju, prilaganju ritmu in plesnemu partnerju. Pri plesu deluje več možganskih funkcij hkrati, kar ustvarja razumske rezerve.

ZMANJŠANJE STRESA

Kronični stres sicer fizično ne poškoduje možganov, poslabša pa spomin. Pri stresu se izloča stresni hormon kortizol, ki škodljivo vpliva na področje v možganih, odgovorno za učenje in spomin. Ker pa se stresu pogosto ne moremo izogniti je pomembno, da se ga naučimo nadzorovati. Pri tem sta nam v veliko pomoč joga in meditacija ali druge telesne aktivnosti.

ZDRAVA PREHRANA IN PITJE ZADOSTNIH KOLIČIN VODE

Hrana in tekočina možganom dovajata energijo in poskrbita za dober spomin in zbranost. Hrana, ki bo naše možgane ohranjala zdrave, mora vsebovati antioksidante (brokoli, borovnice, slive, rozine, špinača, rdeča pesa in jagode), maščobne kisline omega 3 (losos, slanik, skuša, avokado, orehova jedrca), vitamine A, C in E, niacinom, vitamin B6 in minerale, kot sta železo in cink (morska hrana). Zmanjšajmo uživanje belega sladkorja, moke, belega riža, slaščic in čokolade, ker uspravajo možgane. Popijmo vsaj dva litra vode na dan, saj že manjša dehidracija oslabi kratkoročni spomin. Namesto treh velikih obrokov si raje privoščimo pet manjših.

VZEMIMO SI ČAS, DA SE SPOMIN OBLIKUJE IN OHRANI

Zlahka se zgodi, da pozabimo kaj preprostega, kot je to telefonska številka. Vzemimo si čas in mislimo nekaj trenutkov le na stvari, ki si jih želimo zapomniti. Ponavljajmo stvari, ki si jih moramo zapomniti. Večkrat ko vidimo, slišimo ali razmišljamo o nečem, hitreje si bomo to zapomnili. Podatke ponavljajmo na glas ali potihoma in si jih tudi zapišimo.

NATANČNO OPAZUJMO

Pogosto pozabimo na stvari ne zaradi slabega spomina, ampak zaradi slabega opazovanja. Tako pozabimo na ime že kmalu zatem, ko smo spoznali novo osebo. Zato se naslednjič osredotočimo na ime osebe, ki se nam je predstavila in si ga zavestno vtisnimo v spomin.

PREDSTAVLJAJMO SI IN UVAJAJMO NOVOSTI V NAŠE VSAKODNEVNE POSTOPKE

Informacije si zapomnimo veliko lažje, če si jih predstavljamo v podobah. Presenetite svoj um in vplivajte nanj s čustvi in lažje si boste zapomnili. Če imate v mestu več različnih opravkov, si v mislih predstavljajte zemljevid mesta in na njem točko, kjer imate opravke. Če si boste opravke pred-

stavljali kot točke na zemljevidu, boste vedno vedeli, da je na njem točka, ki jo je treba opraviti.

PODATKE RAZVRŠČAJMO V LOGIČNO IN SMISELNO ZAPOREDJE

Kadar si moramo zapomniti več stvari hkrati, si bomo podatke lažje zapomnili, če jih bomo povezali v smiselno zgodbo. V trgovini moramo kupiti deset različnih izdelkov. Znano je, da si ljudje hkrati zapomnimo največ sedem nepovezanih podatkov. Zato si bomo morali nakupovalni seznam razdeliti na tri dele in sicer tako, da bodo posamezni izdelki združeni v skupine blaga, ki jih v trgovini ponujajo na svojih oddelkih. Če si bomo podatke razdelili v smiselne celote, bo pomnjenje veliko lažje.

ORGANIZIRAJMO NAŠE ŽIVLJENJE

Predmete, ki jih potrebujemo vsak dan, vračajmo vedno na isto mesto. Za svoje dnevne opravke uporabljajmo planer, telefonske številke shranjujmo v svoj računalnik, telefon ali beležko. Organiziranost nam ne bo izboljšala spomina, lahko pa enako učinkuje.

POSKRIBIMO ZA URAVNAN KRVNI TLAK IN RAVEN HOLESTEROLA

Pojavnost demence je pri bolnikih z neuravnanimi vrednostmi omenjenih dejavnikov tveganja pogostejša.

DOBRO SE NASPIMO

Kakovost spanja vpliva na zmožnost možganov za pomnjenje. Spanec okrepi povezavo med živčnimi celicami v možganih, kar je ključnega pomena tako za učenje kot za spomin. Obenem pomaga možganom utrditi pridobljene izkušnje in učvrstiti šibkejša spomine, ki bi sicer sčasoma zbledeli.

NE POZABIMO NA SMEH - SMEJMO SE DO ONEMOGLOSTI IN UŽIVAJMO ŽIVLJENJE.

Zdravko Zore

Iz prispevka o srečanju vojnih invalidov Slovenije v Novem mestu, ki je zaznamovalo tudi 15-letnico delovanja Zveze društev vojnih invalidov Slovenije, je pri naštevanju gostov na svečanosti po pomoti izpadlo ime Jožeta Zupanca, predsednika Evropske zveze civilnih invalidov in člana UO ZDCIVS. Za napako se opravičujemo.

Uredništvo

DAN ŽENSK: »ČE BOMO PRAZNIK SPOŠTOVALI MI, GA BODO TUDI DRUGI«

Slovesnostjo ob dnevu žensk v Društvu vojnih invalidov Ljubljana vsako leto počastijo svoje članice in spomnijo na stalna, neprekinjena in še vedno potrebna prizadevanja po enakopravnem obravnavanju in možnostih žensk v družbi. Gre za cilj, ki ga svetovna družba kljub premikom na bolje in po sto letih prizadevanj, še vedno ni dosegla.

Po nekdanji županji Danici Simšič, poslanki Cveti Zalokar Oražem, politični aktivistki in nekdanji županji Nuši Kerševan, nekdanji prvi dami Slovenije Štefki Kučan in številnih drugih Slovenkah, ki so premikale meje ženske enakopravnosti v javnem življenju, je članicam kot častna gostja spregovorila nekdanja državna generalna tožilka **Zdenka Cerar**.

Cerarjeva se je spomnila naše polpretekle zgodovine in dejala, da so šle Slovenke prvič »na cesto« že leta 1912 in zahtevale enakopravno vključevanje v družbo. Leta 1918 se je 1.000 Slovenk v Ljubljani uprlo londonskemu sporazumu o priključitvi slovenskega ozemlja k Italiji in čeprav niso bile uspešne, so takrat večinski »moški« javnosti pokazale, da ne mislijo stati ob strani in nemo opazovati, kako se družbeno življenje dogaja mimo njih. Med drugo svetovno vojno so bile Slovenke tiste, ki »držale družino pokonci«, se je Cerarjeva spomnila več desetisoč Štajercev in Korošcev, ki so jih okupatorji nasilno preselili v Bosno in Hercegovino in Srbijo. »Prav druga svetovna vojna je pokazala, koliko zmoremo ženske,« je dejala in spomnila, da se slovenski partizani niso borili le proti okupatorju, ampak tudi za boljše življenje, šolanje, delo in druge dobrine, ki jih danes jemljemo za samoumevne.

Nekaj statističnih podatkov:

- Sredi leta 2009 je v Sloveniji živelo 2.042.335 prebivalcev, od tega 1.030.568 žensk in 1.011.767 moških. Ženske po strukturi spolov prevladujejo v starostni skupini po 60. letu.

»Če bomo praznik spoštovali mi, ga bodo tudi drugi,« je v nagovoru članic DVILJ ob 8. marcu, dnevu žensk dejala slavna govornica Zdenka Cerar. Foto: A. K. Kovač

- Pričakovana življenjska doba ženske, ki se je v Sloveniji rodila leta 2008, znaša 82,3 leta, za moškega pa 75,4.
- Dobra četrtina žensk v Sloveniji je upokojenk.
- Matere so vse starejše. Povprečna starost ženske ob rojstvu prvega otroka znaša 28,4 leta. Žensk, ki prvič rodijo pri starosti nižji od 25 let, je le še dobra petina.
- 62 odstotkov Evropejcev meni, da neenakost med spoloma še vedno ni odpravljena.

Ženske so svoj dan dobile šele leta 1977 z mednarodno resolucijo Združenih narodov in temu je vsaka država dala svojo vsebino, je Cerarjeva namignila na zlorabe praznika, ki so vodile do tega, da se praznik žena v Sloveniji v javnem življenju bolj ali manj ignorira. In katere so najpomembnejše točke, ki so jih v boju za enakopravnost dosegle ženske v Sloveniji in po svetu? Volilna pravica, pravica do političnega združevanja, prizadevanja za enako plačilo za enako delo in enake možnosti do dela ter pravica do svobodne odločitve o rojstvu otrok, je našela Cerarjeva. Že v Sloveniji so nekatere od teh pravic žal še vedno le del papirologije, a še huje je ponekod po svetu, kjer ženske ne veljajo nič, je spomnila govornica in kot primer navedla izključitev žensk iz javnega življenja v Afganistanu in prakso kamenjanja žensk za različne prestopke v nekaterih delih Indije.

»Bitka še ni končana, zato moramo ta praznik spoštovati, saj če ga bomo mi, ga bodo tudi drugi,« je svoj nagovor članic društva vojnih invalidov Ljubljana sklenila Zdenka Cerar.

Članice je že uvodoma pozdravil in jim ob prazniku čestital tudi predsednik društva Anton Orožim, slovesnost pa je popestril mešani pevski zbor in malčki iz osnovne šole Vodmat.

Pobudo za praznovanje dneva, ki bi bil posvečen ženskam, je pred natanko sto leti podala **Clara Zetkin, nemška socialistka in borka za pravice žensk**, na drugi mednarodni konferenci socialističnih žensk leta 1910. Prvič so ženske praznik praznovale leto pozneje v Avstriji, Nemčiji, Švici in na Danskem, a so bili datumi praznovanja različni. Ženske po vsem svetu je marca 1911 pretresel tudi tragični požar v tekstilni tovarni v New Yorku, v katerem je umrlo 140 delavk, večinoma italijanskega in židovskega porekla. Dogodek je izpostavil nečloveške razmere, v katerih so delale ženske. Newyorške delavke so zaradi nečloveških razmer ponovno protestirale 8. marca 1957 in prav ta datum je bil nato izbran za mednarodni dan žensk. Združeni narodi so ga priznali leta 1975, dve leti pozneje pa ga je Generalna skupščina OZN potrdila še s posebno resolucijo.

MARIBORSKI VOJNI INVALIDI USPEŠNO IZVEDLI VOLILNO SKUPŠČINO

Člani Društva vojnih invalidov Maribor smo v četrtek 25. februarja 2010, izvedli volilno programski zbor članov. Zbora se je udeležilo 114 članov in 15 gostov, tudi letos pa smo ga izvedli v dvorani Narodnega doma, kar nam je omogočilo vodstvo doma.

Pred začetkom uradnega dela so navzoči prisluhnili kulturnemu programu, ki so ga izvedli dijaki Srednje ekonomske šole Maribor z multimedijским programom »Vse rože sveta«. To so vse tiste rože, ki jih je vredno podariti domovini in sočloveku: rojstvo, mladost, ljubezen, sanje in mir. Mentorici izvedenega programa sta bili profesorici Andreja Lep in Sabina Bečić, navzoči pa so izvajalce za dober in kakovostno izveden program nagradili z glasnim ploskanjem.

Člane je pozdravil predsednik društva Vasja Cimerman in podal pregled dela v minulem mandatnem obdobju. Z zadovoljstvom je ugotovil, da so bile vse načrtovane naloge realizirane in ob tem ponosno poudaril, da ima društvo zdaj izdelane vse interne akte, ki jih zahteva zakonodaja. Cimerman se je zahvalil vsem, ki so s svojim delom pripomogli k dobremu in uspešnemu delu društva. Zbor je v skladu z dnevnim redom izvolil delovno pred-

sedstvo. Člani so za predsednika delovnega predsedstva izglasovali Andreja Pagona, ki je zaupano nalogo sprejel in dobro izpeljal.

Predlog za volitve organov društva je predstavila kandidacijska komisija, ki jo je lani decembra imenoval izvršni odbor društva. Za predsednika je bil izvoljen Vasja Cimerman, člani izvršnega odbora pa so postali Milan Bobinski, Marjan Dolenc, Alojz Kajin, Jurij Vindiš, Andrej Pagon, Karel Neuberg, Janez Mulej, Slavko Kobal, Zofija Šoster, Zvonko Cajnko, Luka Obradović, Anton Knez in Dušan Šket. Funkcijo predsednika Nadzornega odbora je zasedel Igor Smovnik, za člane pa so navzoči potrdili Leona Šarmana, Dušana Knehtla, Branka Čepa, Branka Krajnc in Janka Zemljiča. V častnem razsodišču bodo v novem mandatu razsojali Boris Beranič, Janez Jerman, Marjan Mauko, Franc Fluher, Jurij Vindiš in Ivo Štraus.

V nadaljevanju so udeleženci zbora podprli načrte za nadaljnje delo in potrdili načrt dela za leto 2010 in finančni načrt. Tudi v tem letu bo poudarek dejavnosti društva na posebnih socialnih programih.

V. C.

OSANKARICA – OBLETNICA SPOMINA NA HRABROST POHORSKEGA BATALJONA

Udeležba na pohodu in svečanosti v spomin Pohorskemu bataljonu, ki je bil ustanovljen jeseni 1942 z namenom preprečiti Nemcem osvajanje slovenske zemlje, je bila prva od načrtovanih aktivnosti Društva vojnih invalidov Maribor,

Na spominski slovesnosti je vihral tudi prapor DVI Maribor.

Foto: Vasja Cimerman

v okviru programa »Ohranjanje domoljubnih tradicij« v letu 2010.

Tako smo se člani DVI Maribor udeležili tradicionalne spominske slovesnosti pri Treh žeblih na Osankarici, kjer se je odigrala ena najbolj pretresljivih dram slovenskega narodnoosvobodilnega boja med drugo svetovno vojno, v kateri so v neenaki borbi padli vsi borci legendarnega Pohorskega bataljona. Čeprav se je med drugo svetovno vojno v Sloveniji oblikovalo kar nekaj bataljonov, je Pohorski eden redkih, katerega tragično usodo poznajo vse generacije. Junaški boj do zadnje kaplje krvi, proti tridesetkrat močnejšemu in bolje oboroženemu sovražniku, je postal legendaren. Legenda o bataljonu živi še danes.

Zimska idila je pripomogla, da je bil spomin na padle Šarhove fante še bolj avtentičen. Organizatorji so pripravili kulturni program, s partizansko pesmijo pa so na proslavi sodelovali tudi člani pevskega zbora Slava Klavara iz Maribora. Slavnostna govornica na prireditvi je bila ministrica za obrambo Ljubica Jelusič. Ministrica je v svojem govoru spomnila na krute

okolščine, ki so borce prisilile v neenakopraven in brezizhoden boj. »Sporočilo tragedije na Osankarici je aktualno tudi za današnji čas, saj sta pogum in neustrašnost Pohorskega bataljona v boju za svobodo vrednoti, po katerih se morajo v odnosu do domovine zgledovati tudi današnji pripadniki Slovenske vojske. Hkrati ti dogodki opozarjajo, da se skušnjava vojne in nasilje nikoli več ne smeta vrniti,« je med drugim dejala ministrica ter poudarila, da je visoko ceno okupatorju plačalo tudi civilno prebivalstvo, saj na Pohorju skorajda ni bilo družine brez žrtev. Po njenem je sporočilo Osankarice tudi v enakopravnosti bork in borcev: »Tu, v Pohorskem bataljonu, so bili borci in borke enakopravni v boju in enakopravni v smrti,« je poudarila.

Spominske slovesnosti so se poleg številnih borcev, bork, nekdanjih aktivistov in drugih, udeležili tudi pripadniki 670. poveljniško-logističnega bataljona iz Slovenske Bistrice, predstavnik mestne občine Slovenska Bistrica, načelnik general štaba Slovenske vojske, člani Šarhove družine in precej otrok iz osnovnih šol iz Celja in okolice, ki so člani Planinskega društva Grmada.

V času proslave je na prireditvenem prostoru pričelo močno

Udeležencev pohoda ni pregnalo niti močno sneženje. Pravzaprav je zimska idila pripomogla, da je bil spomin na padle Šarhove fante še bolj avtentičen.

Foto: Vasja Cimerman

snežiti, a je skoraj 1.000 pohodnikov in drugih udeležencev s spoštovanjem kljub temu prisostvovalo komemoraciji.

Vasja Cimerman

DVI DOMŽALE: TUDI MAJHNA DRUŠTVA LAHKO NAREDIJO VELIKO

Društvo vojnih invalidov Domžale je Zbor članov izvedlo 6. marca 2010 v gostilni »Keber« v Domžalah, saj za delovanje nima lastnih prostorov. Hkrati smo obeležili tudi 15. letnico delovanju društva.

Naše članstvo je raztreseno po sedmih občinah, za uspešno delovanje društva pa so zaslužni predvsem aktivni poverjeniki. Ker društvo še nima svojih prostorov, ne more gojiti toliko dejavnosti, kot bi jih želelo.

Upamo, da se bo vodstvo našega društva kdaj v prihodnosti sestajalo v lastnih prostorih, saj se zdaj večinoma dobivamo po domovih predstavnikov društva.

Čeprav smo majhni, skrbimo za socialno šibke člane in jim po svojih močeh pomagamo, tako materialno kot finančno, v skladu s posebnimi socialnimi programi, ki jih izvajamo.

Programi DVI Domžale:

Šport in rekreacija: Kolesarjenje, pohodništvo, strelstvo z zračno puško, pikado, balinanje, kegljanje. Geslo udeležencev srečanj je: »S športom si lepšamo jesen življenja«.

Skrb za invalide: Z druženjem izboljšujemo počutje, skušamo vlivati življenjsko

voljo in se pogovarjamo o tem, kaj lahko tudi sami naredimo za svoje zdravje in okrevanje. Živimo v času naglih sprememb, v težkih gospodarskih razmerah. Zato je prav, da se srečujemo s člani, si podamo roko in se pogovorimo o težkih, pa tudi lepih časih, ki smo jih preživeli skupaj.

Obiskovanje članov in druženje: Obiskujemo in priložnostno obdarimo (ob jubilejih) člane, ki so obiska vedno veseli. V lanskem letu smo izvedli tri samostojne izlete po domovini, se udeleževali prireditev, srečanj, komemoracij, spominskih slovesnosti in srečanja Zveze društev vojnih invalidov Slovenije v Novem mestu. V sodelovanju z DVI Zasavje smo si privoščili deset dnevni oddih oz. počitnice na otoku Rabu.

Ohranjanje tradicij in spomina: Društvo ima svoj prapor, zato se naš praporščak udeležuje spominskih slovesnosti lokalnega in širšega pomena, pa tudi slovesov od članov društva na pogrebih. Od tistih, ki se od nas poslovijo za vedno, se po dogovoru s sorodniki poslovimo tudi z govorom, ikebano in svečami.

Originalni prapor DVI Domžale, ki je še vedno »v akciji«, novega si društvo zaradi omejenih sredstev ne more privoščiti. Drži ga praporščak Janez Cerar in Jože Brodar.

Foto: Jože Novak

Jože Novak

GORENJSKI FANTJE V FRANCOSKIH PARTIZANIH

V začetku leta 1943 so Nemci tudi na Gorenjskem začeli z mobilizacijo v državno delovno službo - Reichsarbeitsdienst (RAD). V januarju so mobilizirali fante letnika 1923 in 1924, februarja pa letnik 1925. Med mobiliziranimi sem bil tudi jaz, **Gabriel Pangerc**. Po odsluženih treh mesecih so Nemci odšli domov, po Slovence pa so prišli z brzostrelkami oboroženi vojaki in nas peljali naravnost v »Wermacht«, torej v Nemčijo. Večina nas je bila dodeljena pehoti v Münchnu, od koder smo po le štirinajstih dneh odšli v Francijo, v mesto Hericourt, kjer smo nadaljevali vojaško usposabljanje.

Velika želja slovenskih fantov: Gremo v partizane

Velika želja nas, slovenskih fantov je bila, da bi se pridružili (francoskim) partizanom. Že doma, to je pred mobilizacijo v RAD (Reichsarbeitsdienst), smo vedeli, da se tudi v Franciji organizira odporiško gibanje. Da je tako, smo v stiku s civilnim prebivalstvom izvedeli tudi kmalu po prihodu v Francijo. Odporiško gibanje je torej na področju Henricourta res obstajalo, a v tem, ravninskem delu Francije, partizanov še ni bilo. Po prihodu v mesto Chambery (na Savojskem) pa smo izvedeli, da tukaj deluje tudi organizirano partizanstvo. Gorat in gozdnat svet je bil namreč pravo okolje za gverilo.

Tako smo Slovenci ves čas skušali priti v stik z nekom, ki bi nam omogočil komunikacijo s partizani. Toda vsi, ki so nam obljubili, da bodo to poskušali, se po prvem stiku niso več prikazali. Bili smo pač v uniformi sovražnika in lahko bi bili le provokatorji. A eden od naših fantov, Ciril Šivic - Čiro je imel nekega dne srečo. Ko sta Čiro in Milan Merlinc patroljirala okoli okupatorjevih institucij, sta v eni od ozkih uličic zaslišala slovensko govorico. Že naslednji dan, ko sta bila prosta, sta se vrnila na ta kraj in na nekih vratih zagledala napis »Anton Kovačič«. Kovačič se je na njuno trkanje odzval in jima dovolil vstopiti. Ko sta mu razložila situacijo, sta ga smela večkrat obiskati in ko sem se jima pridružil tudi jaz, se je odločil, da nam bo zaupal in nam pomagal.

Kdo je bil Anton Kovačič?

Anton Kovačič je bil vojni invalid iz prve svetovne vojne. V Rusiji je izgubil eno nogo, dobil leseno in se preko Sibirije in Japonske vrnil domov na Primorsko šele leta 1921, ko je tam že vladala fašistična gonja proti Slovencem. Preselil se je v Francijo in tam ostal do konca življenja.

Med francoskimi partizani...

S pomočjo Kovačičevega sina smo tako le vzpostavili zvezo s partizani, ki so nam preko njega sprva le pošiljali razna vprašanja, na katera smo jim odgovarjali, kolikor smo le vedeli, saj kot navadni vojaki seveda nismo imeli dostopa do pomembnih informacij. Stike smo vzdrževali

Prva skupina slovenskih partizanov v Franciji.

od julija 1943 do odhoda v partizane, ko je situacija za pobeg končno dozorela. Pobegnili smo v dveh skupinah v presledku enega tedna. Prva skupina (6 fantov) se je odpravila kar peš in je imela srečo, da je brez posebnih težav prišla do cilja s pomočjo partizanskih aktivistov. Druga skupina, v kateri sem bil tudi jaz, pa se je odpeljala z manjšim kamionom in prav tako srečno prispela v partizanski tabor. Po nas so prišli trije kamioneti, a žal nas je odšlo samo osem. Strah, da bi se kaj zgodilo staršem, je bil prehud, da bi se za odhod odločilo več fantov. Pridružili smo se francoskim borcem - makijevcem, uradno pa se je gibanje imenovalo »Forces Francaise de l'interieur«, s kraticami FFI. Kar zadeva sporazumevanje ni bilo težav. Z nami je bil Francoz, ki je govoril nemško, in trije gimnazijci, ki so za silo komunicirali v francoščini. V občini Traize smo bili prva partizanska skupina. Bili smo slabo oboroženi, hranili pa so nas okoliški kmetje. Savojska pokrajina je agrarno revna in taka je bila tudi naša prehrana.

... od Traizeja do Aina...

Naše partizanstvo se je torej začelo v občini Traize v Savojski pokrajini, kjer smo ostali do konca decembra 1943. Konec leta smo bili izdani, kar je na srečo pravočasno odkrila obveščevalna služba FFI, zato smo se premaknili v sosednji departma Ain, pod poveljstvo polkovnika Henrija Girousseja, alias Chabota. Da smo izdani, je sicer odkril francoski policijski inšpektor, ki mu je v pisarni gestapa, kamor je kot policist moral hoditi na sestanke, uspelo ogledati si zemljevid, na katerem je bilo naše (partizansko) bivališče obkroženo z rdečim svinčnikom. Ta gospod je bil Henri Moguet. Moguet in naš partizanski vodja Emile (Henri Maitre), ki je po našem odhodu v departma Ain ostal v Traizeju, sta bila kasneje izdana in aretirana. Konec vojne sta dočkala v koncentracijskem taborišču Mauthausen.

V pokrajini Ain je bilo partizanstvo v polnem teku. Dobro smo se oborožili. Slovenci smo se razdelili v dve

skupini po sedem mož. Vsaka je bila oborožena z enim mitraljezom, brzostrelkami in nekaj puškami. Jaz, Zbiško, sem nosil mitraljez.

V primerjavi z Traizejem se je v Ainu organizirala prava gverila: miniranje železniških prog, mostov, zasede in podobno. Naša patrulja, ki jo je vodil Čiro, je nekoč naletela na nemško kolono, ki je šla v napad na naše položaje. Slovenci smo z bazuko uničili nemško oklepno vozilo in tako uspešno preprečili napad. V tem boju sva bila s kolegom Gabrielom Justinom – Jelom hudo ranjena in sva se nekaj časa zdravila v bolnišnici v mestu Nantua.

Sicer je med naše naloge sodilo predvsem postavljanje zased in rušenje komunikacijskih objektov, zlasti železnice in mostov. Med drugim smo v široki akciji na železniški remizi v mestu Amberieux z razstrelivom onesposobili 51 lokomotiv.

Sožitje z lokalnim prebivalstvom je bilo v Franciji dobro. Cenili so nas kot borce (Nemci so nas dobro natrenirali), partizanski vodje pa so se brez pomislekov strinjali z našo organizacijsko shemo dveh skupin borcev, ki je bila za partizanski način bojevanja zelo dobra, kar so ves čas potrjevali uspehi naših akcij. Sam sem nekoliko »napredoval«, saj me je komandant južne grupacije departmaja Ain »Chabot« izbral za svojega osebnega stražarja. Spremljal sem ga na vseh njegovih poteh in se pri tem naučil komunikacije v francoščini.

Francozi so vedeli tudi za naš boj proti okupatorju, ki se je odvijal na območju Slovenije oziroma takratne Jugoslavije, vedeli so celo, da je glavni poveljnik Tito. Po osvoboditvi južnega dela Francije je neka revija celo objavila dolg članek o naši borbi s Titovo sliko.

... in Ljubljane

Po osvoboditvi južne Francije smo vzpostavili zvezo z jugoslovansko vojaško misijo v Lyonu in se septembra vključili v V. prekomorsko brigado (takrat še v formiranju). Preko Neaplja in Gravine smo pripluli do Splita, od koder se je začel naš bojni pohod proti Sloveniji do Ljubljane.

Henri Girousse alias Chabot nas je po vojni s svojimi soborci nekajkrat obiskal v Sloveniji. Tu smo jih seznanili z našo NOB in jim pokazali znane pomnike preteklosti, med njimi Bazo 20, bolnišnico Franjo, Begunje, Ljubelj itd. Sprejeli so nas tudi nekdanja ljubljanska županja Nuša Kerševan in glavni odbor ZZB Slovenije.

Tudi mi smo nekajkrat obiskali kraje, ki so nas spominjali na borbe in druge akcije. Francozi nas niso pozabili.

Prijateljstvo, ki je ostalo

Tesne zveze smo imeli in še imamo z našim prvim komandirjem Henrijem Maitrejem - Emilom, ki je preživel tudi grozote Mauthausena. Ko smo po vojni eni o drugih prejeli informacije, da smo preživeli, smo se začeli redno, na približno dve leti, obiskovati. Žal zadnjih deset let osebne stike vzdržujeva le še Čiro in Zbiško, saj smo od štirinajstih borcev živi le še trije: Ciril Šivic – Čiro, Gabriel Pangerc – Zbiško in Ivan Peršina – Jurand, ki živi v Švici. Trajni spomin na naše partizanstvo v Franciji pa bo ohranjen s spominsko ploščo, ki je postavljena na ostanku zidu ob napadu Nemcev požganega senika. Ta senik je bil naše prvo partizansko bivališče v občini Traize.

Gabriel Pangerc/Jože Romšak

Druga skupina slovenskih partizanov, drugi v vrsti je Gabriel Pangerc – Zbiško.

KAKO JE JERNEJ NOSIL TOŽBO K ODVETNIKU

Na svetu ni težjega, kot je beseda TOŽBA. Če jo moraš še vložiti preko odvetnika na sodišče, je to prava groza. Tako je TOŽBO doživljal tudi Jernej, ko smo tožili soseda. Zbrali smo se štirje najbolj ugledni člani tožeče stranke, da bi TOŽBO, ki jo je pred tem sestavila pooblaščenca odvetnica, pregledali. Ta je namreč nam naložila, naj tožbo dopolnimo, da jo bo nato vložila na pristojno sodišče. Ugledni člani društva, bi to tožbo, čeprav kasni že 14 let, najraje raztrgali. A glej ga zlomka, ker je med temi modrijani tudi nekaj takih, ki so jim TOŽBE pri srcu, so pri njej vztrajali. Imeli so precej pripomb, toda bili so zelo složni in so popravke hitro pripravili. Le eden povabljenih članov ni sodeloval. Ta je med tem rajši igral na karte. »Pujska«. Ja, to je zelo razvedrilna igra. Da odnese to TOŽBO odvetnici naš Jernej, je bilo seveda, povsem jasno.

Tako je Jernej TOŽBO po spletni pošti poslal odvetniku. Ostale priloge sta tajnik in prijazna administratorka vložila v mapo, ki je imela posebno varovalo - elastiko, da niso listi nerodnemu Jerneju polzeli iz mape. Jernej veselo in strastno prime mapo v roko in pozdravi prijaznega tajnika in gospo administratorko rekoč: Daj nam Bog al' pa Tito. Samo, da bode čisto žito. In je jadrno odkuril na pot.

Že na dvorišču je naletel na prvo oviro. Ko je iz parkirnega prostora zapeljal na dvorišče je »neki tip« svoj avto pripeljal do rampe/zapornice (pred izhodom je namreč rampa, da tožena stranka lažje pobere parkirno) in Jernej ni mogel speljati iz dvorišča. Bolj ko ga je Jernej bodril, da naj svoj avto odpelje, bolj je ta tip tiščal v avtu svojo glavo na stran, tako da ga Jernej ni mogel prepoznati. Ko ga Jernej tudi z uporabo kretenj podučil, kaj naj naredi, da se bo rampa dvignila, bolj se je človek odmikal v svoj avto. Ker na Jernejevo »štrikanje« ni reagiral, je Jernej svoj avto zapeljal do rampe, ki se ob odhodu iz dvorišča avtomatsko dvigne. Ko se je dvignila, je tip jadrno zapeljal svoj avtomobil proti Jerneju. Ta pa se je, da ne bi prišlo do poljuba avtomobilov, hitro odmaknil nazaj, kar je tip izkoristil in urno švignil mimo njega. Jernej je razmišljal vse mogoče stvari, tudi to, da je bil voznik mogoče atentator. Pa je zgrešil, saj je kasneje slišal, da so se podobne stvari, torej »nasilni vpadi na parkirišče«, že dogajali.

Jernej je svojo pot nato spet nadaljeval radostno in veselo. Pri sebi je imel zadnji dokument, ki bo v veliki meri pripomogel, da bo TOŽBA ugodno rešena. Z velikim veseljem je nadaljeval pot po Prisojni ulici in naprej po Rozmanovi. Tu se mu je utrnilo - in zapel je pesem: »Je v boj hitel tovariš Stane«. Glej ga zlomka, si je mislil Jernej, saj to so pa naši tovariši, zdaj pa ti, Jernej neseš TOŽBO zoper njih. In si je ponovil: »Je v boj hitel tovariš Stane.«. Bil je ves prevzet, ko se je spomnil vojnih dogodkov. Predvsem se mu je utrnil spomin na čas, ko je bila v njegovem kraju, Kremenjaku, ustanovljena Gubčeva brigada. Spomnil se je tudi borbe za Žužemberk. Ja, nostalgija. Takrat smo bili vsi navdušeni nad borci, ki so se bojevali proti fašizmu in okupatorju, si je

misлил. Prav iz teh vrst, izhajajo tudi ti, proti katerim danes nese Jernej TOŽBO. In razmišlja: »Ali niso ti, ki smo jih tako čistili, prav ti iz TOŽBE?« Pa kaj, si misli Jernej, saj te še vedno spoštujemo, saj v TOŽBI so pač posamezniki, ki jim ni mar za pridobljene vrednote. Tem je pač treba dokazati, da teptajo našo pravico. Misli si je, saj tudi v zlahtnem žitu plevel in lutka rasteta, ki ju je treba izločiti. Ob takšnem sanjarjenju mu je prišla na um pesem »Mi gremo v napad«, ki se je slišala med borbo za osvoboditev Žužemberka. Ko vse to primerja se mu zdi naša TOŽBA čisto podobna. Vlagali smo v svojo bodočo imovino, oni pa so naskrivaj nam vzeli - okupirali to posest. Kaj pa je sploh TOŽBA, je razmišljal Jernej. Tožba je pravno dejanje, ki omogoča, da nekoga, ki je nekaj prekršil ali pa tudi z besedo presekalo oziroma izničil dejstva zapisana v pogodbi, in s tem omadeževal - izničil svojo vest, pravično sankcioniraš. Zato je potrebno najbolj čuvati deviško čast. Z njo je kot z besedo, ko jo zapraviš, se ne vrne več. Tako je nastala TOŽBA. S takšnimi mislimi je Jernej zapeljal na Ilirsko ulico in zavil v avtohišo, da bi parkiral svoj avto. Pripeljal je do rampe, ki ne dovoljuje, da bi brez plačila parkiral v parkirni hiši. No, in ko Jernej pride do zlate rampe, ki prinaša kapitalistu dobiček, se ponovno zaplete. Ko je pritisnil na gumb, je vzel listek iz parkirnega avtomata. Ker pa je bil zelo obotavljiv in neroden, pa tudi zato ker je stoodstotni invalid (v socializmu so imeli invalidi parkiranje zastoj), je počasi in s težavo zložil svoje stare invalidne noge nazaj v avto. Med tem, pa so se vrata v parkirno hišo zaprla in Jernej je ostal zaprt med rampo in vrati in ni mogel ne naprej ne nazaj. Zato se je zaupal božji usodi. Pričel je moliti. In prične: »Oče naš, ki si v nebesih... pridi k nam v naše kraljestvo...posvečeno bodi...«. Jernej čaka, čaka, uslišanja pa ni od nikoder. Pogleda tudi v nebesa, a se mu prikaže samo mračen strop. Pa ni obupal, saj je imel v torbi TOŽBO. Zato je ponovno pričel z molitvijo. Spomnil se je zlatih časov. Ja, res zlatih časov, ko še ni bilo potrebno podpirati kapitalistov in tudi ne tajkunov. In ponovno se mu je iz dna duše utrgal glas: »Druže T... mi ti se kuuneemoo, da sa tvoga puta kuj (ne) skrenemo.« Spet so bila garažna vrata trdno zaprta. Srečo je imel, da je bila ta garažna hiša še nova in malo obiskana. In ko tako ves pretresen in vroč pogleduje okoli sebe, zagleda telefon. Oh, kako ga je strastno zagrabil, da mu je slušalka odletela po tleh. Zato se je raje poslužil gumba na avtomatu. Močno ga je pritisnil in na drugem koncu se mu oglasi prijazen moški glas. Zagotovo je vratar. Vratar je gotovo mislil, da je v kleti ujeta ženska, saj je bil glas Jerneja že čisto podoben glasu mlade srnice. Jernej je dobil navodila, kaj naj naredi in počasi je zlezal nazaj v svoj avtomobil. Vratar ga je prijazno vprašal, če mu lahko pove šalo. »Klinc pa šala,« mu odgovori Jernej, »jaz nosim TOŽBO!«. A vratar je vztrajal pri svojem. Ker vrat ni odprl, je bil Jernej primoran počakati in tudi poslušati njegov vic. Pričel je govoriti precej na glas in razločno, saj mu je Jernej dejal, da je malo naglušen, pa tudi zato, da bi ga hitro spustil v garažo.

In prične: » V starih časih so Ribinčani nosili svojo suho robo od hiše, do hiše. Bili so nekateri tudi bolj iznajdljivi in bogati krošnjarji in so svojo suho robo nosili na konju. In ko naš krošnjar nosi suho robo iz vasi v vas, pride do gozda. Ker se je malo prej preveč napil kislega mleka pri mladi kmetici, ga je nagnalo tja, kamor gre tudi cesar peš. Ob gozdu zagleda skladovnico drv pripravljenih za prodajo. In krošnjar se domisli. Pripelje konja do skladovnice in stopi z eno nogo na drva, z drugo pa zapne za sedlo. Tako je udobno opravil državljansko dolžnost. Predno pa je dokončno potegnil hlače nase, je na glas razmišljal: »Kaj, če bi sedaj prišel nekdo mimo in bi zavpil hi, hi, hi Pram? Ker je bil njegov Pram zelo ubogljiv, je potegnil naprej. Ribničan pa hop v kup, ki je bil še vedno precej podoben kislemu mleku.«

Seveda se naš Jernej temu vicu sploh ni smejal, saj je mislil le na TOŽBO. Samo vljudno se je zahvalil, ko mu je vratar odprl vrata. Jernej se je še enkrat opravičil in mu je dejal, da mora čimprej oddati TOŽBO odvetniku. Vrtar ga je popolnoma razumel. Nato je Jernej veselo zapeljal v garažo in poiskal prostor za invalide. Toda vsi so bili zasedeni z avtomobili, ki niso imeli znakov za invalide. Zato je parkiral na srečo, tam, kjer je nekdo trenutek predtem izpraznil parkirno mesto. Vzel je mapo v kateri je bila TOŽBA in hitro odšel k izhodu. Premagati je moral veliko stopnic. Toda glej ga zlomka, ponovno se mu je TOŽBA postavila pokonci. Ko pride mimo blagajne do izhodnih vrat, ugotovi, da je parkirni listič pozabil na sedežu avtomobila. Hitro, kolikor so ga pač mogle nositi noge, steče po stopnicah nazaj. Po stopnicah gre namreč hitreje, kakor z dvigalom. Ko je došel do avtomobila, je bil že ves zasopel. Vzame parkirni listek in hitro ponovno pohiti do izhoda. Zunaj je bilo tedaj devet stopinj pod ničlo. Ugotovi, da je ves preznojen. Dobesedno teklo je iz njega, kakor tudi iz njegove meglene glave. Pomoči ni. Zapne si gumb na srajci, močno privije TOŽBO pod pazduho in se zave šele v drugem nadstropju hodnika. Presenečen ugotovi, da je že pri vratih

odvetnice. Bilo je ogromno vrat. Na enih je pisalo ODVETNIK. Potrka. Vrata odpre na stežaj in pozdravi: »Dobri dan!«. Prihitijo tri mlada dekleta, ki v en glas, kot da bi bile že vnaprej obveščene, da pride Jernej s TOŽBO, odgovorijo: »Dobri dan.«. »Prinesel sem TOŽBO,« jim pravi Jernej. Spet v en glas: »Odvetnice ni doma«. On pa ves moker drži TOŽBO in mokro kapo v rokah. Milo jih prosi, da bi rad TOŽBO oddal. Pa so mu ponovno v en glas odgovorile, da so pripravnice in da naj se nič ne boji, da bodo že poskrbele, da bo TOŽBA prišla v roke odvetnice. Se hitro obrne kolikor more in pozdravi: »Hvala in nasvidenje!«

Na hodniku še enkrat obriše znoj in premišljuje: »Kako lep je ta naš svet.« To je ravnokar spoznal pri teh mladih, lepih dekletih. Z velikim navdihom je odšel v parkirno hišo, v kateri je parkiral avto. V garaži so mu bili poznani že skoraj vsi koti, kot da bi bil v njej vsak dan. Doma mu je žena postregla s konjakom in obilnim kosilom. TOŽBA je bila tako v pravih rokah. Upal je, da bo tudi uspešna. Zagotovo bolj, kot njegova pot do ODVETNIKA. Ker je s tožbami križ, si je naš Jernej za uspešen izid TOŽBE izmislil še kratko pesmico, da bo uspeh še večji. Takole je šla:

*Tožba bila je odposlana,
v sodne mline zakopana,
zdaj naj tare zrnje mlin,
ker je sosed brez vrlin.*

*Naj pregrešnika po glavi,
sosed je sovražnik pravi,
tako ne bo več pel skovir.
mi pa njemu ne pastir.*

Ja, na borce pa naš Jernej stavi še vedno veliko.

Alojz Zaletelj

Pomladna zgodba

*V dolini tihi je samotna pol.
Drugačna je, kot so poti drugod.
Po gozdu je speljana.
Skrivnostna je in sama.*

*Ob gozdu kmetija v samoti.
na jasi dvoje src je v tihoti.
Gozd tišino šepeta.
z dreves vrhovi veter se igra.*

*V dolini tihi je samotna pol
in mala jasa tihi kol.
Okrog porsod je gozd,
On sam ve za skrivnost.*

*Ko pomlad je s cvetjem vse prekrila,
je tam dveh src ljubezen vzktila.*

Jure Murn

REKREACIJSKO TEKMOVANJE ZDVIS V ŠAHU

V februarju je so se vojni invalidi pomerili na prvem od šestih načrtovanih rekreacijskih tekmovanj Zveze društev vojnih invalidov Slovenije, in sicer na rekreacijskem tekmovanju v šahu. Tekmovanje je v skladu z letnim programom organizirala zveza.

Namen tekmovanja je bil pridobiti seznam šahistov vojnih invalidov, ki bi na podlagi doseženih rezultatov ZDVIS zastopali na Državnem prvenstvu invalidskih organizacij Slovenije, ki se organizira vsako leto.

Poleg tega želimo v ZDVIS z rekreacijskim tekmovanjem pozitivno delovati na področju ohranjanja zdravja ter spodbujati vojne invalide k večji aktivnosti. Prav tako želimo skozi rekreacijo krepiti in ohranjati medsebojne vezi med našimi člani.

Dogodek je izvedlo Društvo vojnih invalidov Ljubljana, v svojih športnih objektih na Malenškovi 1, v Ljubljani. Udeležilo se ga je 13 tekmovalcev, potekalo pa je po pravilih panoge in pravilniku Šahovske zveze Slovenije. Tekmovanje je vodil sodnik z licenco Marjan Butala.

Pred začetkom šahovskih spopadov sta organizacijski odbor in sodnik Marjan Butala opravila žreb tekmovalcev. Sledile so prijave in hkratno preverjanje članskih izkaznic v izogib morebitnim zlorabam. Vsi tekmovalci jih niso imeli s seboj, zato bo zveza opozorila društva, da poskrbijo za to, da bodo tekmovalci na športne dogodke prihajali z dokumentom, ki bo dokazoval njihov status.

Tekmovanje se je začelo z uradno otvoritvijo. Tekmovalce in druge navzoče je nagovoril Anton Orožim, predsednik DVI Ljubljana. Nato sta jih pozdravila še Jožica Perme, predsednica komisije za rekreacijo in šport pri DVI Ljubljana in Vasja Cimerman, delegat ZDVIS.

Šah je miselna strateška igra, za katero je potrebna veliko koncentracije.

Tekmovanje je bilo dobro izvedeno. Končano je bilo v dobrih treh urah in je potekalo po načrtu. Po končanem tekmovanju smo razglasili rezultate in podelili priznanja. Medalje so prejeli tekmovalci, ki so dosegli prvo, drugo in tretje mesto, podelil pa jih je Vasja Cimerman. Simbolična priznanja so prejeli vsi tekmovalci, tudi tisti najslabši, kar zveza ocenjuje kot dobro idejo izvajalca tekmovanja.

DVI Ljubljana se je poleg dobre organizacije tekmovanja izkazal tudi z organizacijo družabnega programa, s katerim je popestril prireditve. Nastopile so pustne maske, vsak udeleženec pa je bil postrežen s krofom.

Vasja Cimerman

Najboljši šahisti so sposobni vnaprej načrtovati premike po šahovski deski.

*Za življenje ni niti časa,
niti prostora.
Življenje je en sam trenutek ali
cel niz vekov.*

Dostojevski

DOSEŽENO MESTO	Tekmovalec	Društvo	točke	M Buch.	Bucholz
1	Golja Milan	DVI Gorenjske Kranj	5.0	9.0	15.0
2	Bobinski Milan	DVI Maribor	3.5	8.5	15.0
3	Soldo Ljubo	DVI Maribor	3.5	8.5	15.0
4	Kous Robert	DVI Pomurja	3.0	6.5	13.0
5	Vejnovič Mirko	DVISlov. Istre Koper	3.0	6.5	11.5
6	Kušar Franc	DVI Ljubljana	3.0	6.5	9.5
7	Zurc Janez	DVI Gorenjske Kranj	2.5	9.0	15.0
8	Vuković Milorad	DVI Gorenjske Kranj	2.5	7.5	13.0
9	Kuhar Viktor	DVI Pomurja	2.5	6.0	12.5
10	Janošević Mihajlo	DVI Notranjske	2.0	7.5	13.5
11	Mitrovski Rade	DVI Ljubljana	2.0	7.0	10.0
12	Smajlagić Nijaz	DVISlov. Istre Koper	1.5	8.0	12.0
13	Tasić Milorad	DVI Ljubljana	1.0	6.0	10.0

ZDVIS: STROKOVNO USPOSABLJANJE ZA IZVAJALCE REKREACIJE

Zveza društev vojnih invalidov Slovenije je v svoj letni program za leto 2010 vključila tudi program usposabljanja na področju športne rekreacije. Komisija IO ZDVIS za rekreacijo in šport bo kot izvajalec posebnega socialnega programa ohranjanje zdravja z rekreacijo zato v aprilu pripravila strokovno usposabljanje za izvajalce rekreacije v društvih vojnih invalidov.

S pomočjo strokovnega usposabljanja želimo prirediteljem, organizatorjem in izvajalcem zagotoviti primerno količino znanja in nadgraditi njihove izkušnje in spretnosti, ki so pomembne za kakovostno načrtovanje in izvajanje programa športne rekreacije.

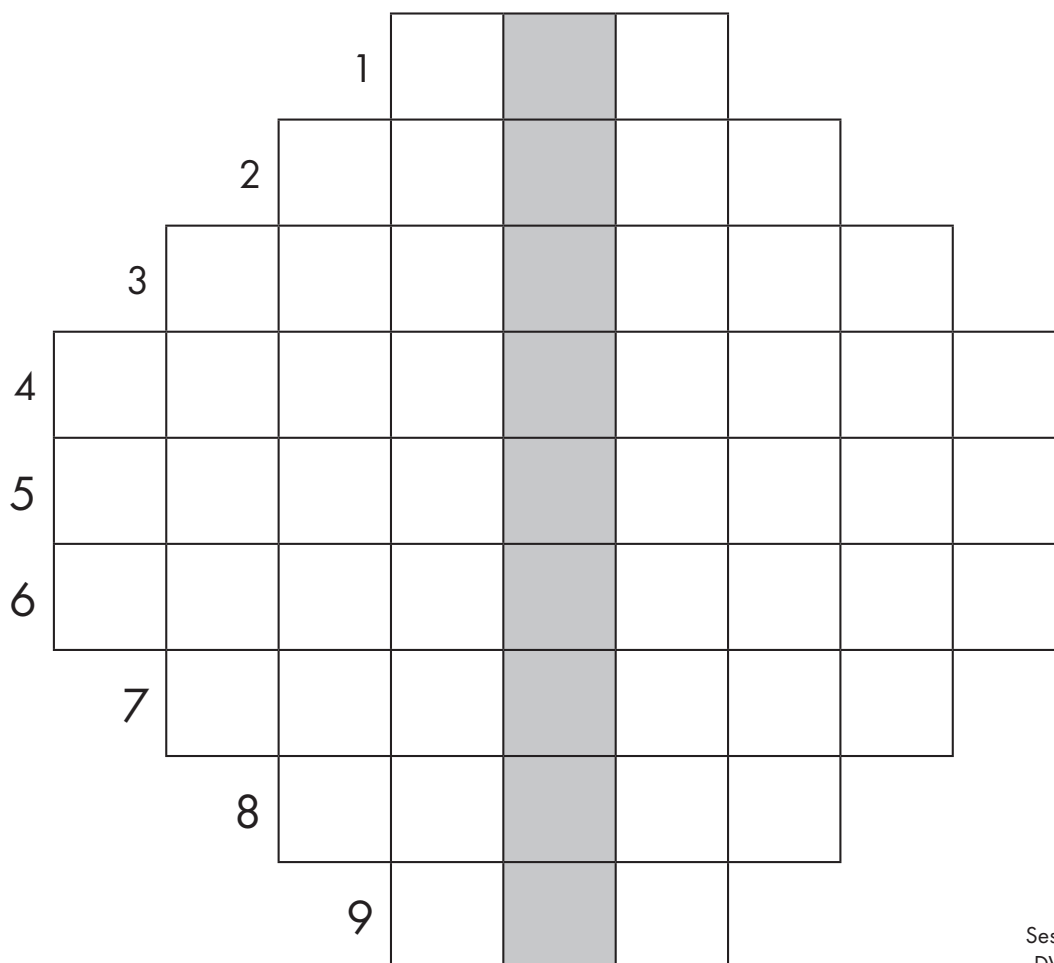
ZDVIS je invalidska organizacija in programi, ki jih izvaja so namenjeni invalidom. Kaj je v tem smislu sploh pomeni športna rekreacija? Športna rekreacija z elementi telesne vadbe je celovita človekova dejavnost, ki je izbrana po lastni želji in ki fizično, psihično ter socialno bogati, sprošča in obnavlja človeka. Telesno vadbo štejemo za integralni del tega, čemur rečemo ka-

kovost življenja, saj sodi med osnovne biološke potrebe človeka. Tako ne more biti zgolj pravica ali privilegij nekaterih, ampak mora biti dostopna vsem, ne glede na spol, starost, izobrazbo ali invalidnost.

Komisija IO ZDVIS za rekreacijo in šport ni samo izvajalec posebnih socialnih programov, ampak je kot strokovni organ izvršnega odbora tudi predlagatelj in sooblikovalec ciljev in nalog delovanja ZDVIS in društev vojnih invalidov na področju rekreativne in športne dejavnosti. Da bi lahko to nalogo kakovostno opravili pa potrebujemo podatke o izvajanju tega programa v društvih. Zato smo v pripravi na posvet pripravili vprašalnik, ki ga bomo posredovali društvom vojnih invalidov in jih zaprosili, da nam z odgovori na vprašalnik omogočijo čim boljši vpogled v izvajanje programa »Skrb za zdravje VI z rekreacijo« v ZDVIS. Upamo in želimo si, da bodo odgovori popolni, kajti le tako lahko naredimo ustrezno oceno programa in na osnovi te načrtujemo dober program za prihodnost.

Vasja Cimerman

NAGRADNA KRIŽANKA

Sestavil: Jože Romšak,
DVI Gorenjske Kranj

VODORAVNO:

1. Mednarodno policijsko združenje
2. Najbolj pogosta rastlina
3. Ameriški Whisky iz koruze
4. Oznanjanje vere in nauka
5. Kdor brani domovino
6. Sladkovodna školjka
7. Zelo neuk človek
8. Denarna ustanova
9. Ameriška varnostna agencija

Geslo križanke boste našli v sredini navpično in v sivo poudarjenih kvadratih.
Pravilne rešitve pošljite na ZDCIVS, Uredništvo Naših vezi, Dunajska 129, 1000 Ljubljana

Nagrajenci iz prejšnje številke:

1. Peter DERSTVENŠEK, Šmidova 2, 4000 Kranj
2. Daša STERLE, Levstikova 7, 1000 Ljubljana
3. Anica BERKE, Nunska grapa 8/17, 9240 Ljutomer

Nagrajencem čestitamo, nagrade bodo prejeli po pošti.